

Horváthné örökre elment

Döbbsenten nézi, ahogy dobálják ki a lakásból az idős asszony holmiját. A bútort már elvitték, valamilyen bizományi-féle boltba, ahol majd olcsón eladják az érdeklődőknek. A bútorok tartalma és a lakás többi tartozéka egy hatalmas konténerbe kerül, onnan a személtrepre. Hát így végződik egy emberélet – mondja keserűen. Gombócot érez a torkában. Ez lett a sorsa Horváth néninek és féltve őrzött kincseinek. A temető, a szemétdomb, az enyészet. Sajnálja, hogy nem ismerhette már korábban is az idős asszonyt. Nem egész egy éve költöztek ide, erre a kedves Récse eleji lakótelepre. Albérletben laknak, itt szándékozzák kivárni, amíg megkapják a már két éve ígért lakásukat. Most már valóban minden esély megvan rá, hogy hamarosan költözhetnek, ámbár ez az esély elég régóta várta magára. A régi főbérletjük felmondott nekik, amikor megtudta, hogy újabb gyermeket várnak. Annak idején kikötötte: nem lehet több gyerekük! A férjével együtt jót nevetett ezen a kijelentésen. Még hogy nem lehet! Majd ő fogja megmondani! Az lett a vége, hogy amikor a kisfiuk két éves elmúlt, ő másodszor is teherbe esett. A házinéni hamarosan észrevette a várható szaporulatot, s jött a bérlet felmondása. Amúgy is szűkös volt az egyetlen szoba, a konyhán és a fürdőszobán a nénivel osztoztak, s ez sem volt éppen kellemes. Így nem is bánták, hogy tovább kell állniuk. Még nagyobb lett az örömük, amikor találtak egy szép, kiadó lakást, amelyik ugyan csak egyszobás, de a szoba majdnem kettőnek is beillett, legalábbis a régi lakhelyük méreteiből kiindulva, a konyha is tágas, a folyosó akár hallnak is nevezhető, a beépített szekrények mellett a babakocsi is elfér majd benne.

Az egész háromemeletes tömbház csupa egyszobás lakásból áll. Egy hatalmas teret, parkot szegélyez, vele szemben, a park túlsó oldalán pedig egy hosszú, kínai falnak nevezett, de kilencemeletes épület magasodik. Itt nincs autópálya, nincs villamos, csak néhány további blokkon túl állnak a parkolók, az autópályák és a sínek. Itt csak fű, fák, bokrok, virágok és madárcsók vannak. Végtelen csend és madárdal. De még egy bűbájos szökőkút is! Nóra első látásra beleszeretett a környékbe és a lakásba. Jól sejtette, hogy élete legszebb időszakát fogja itt tölteni.

Hamar feltűnt, hogy a bérházban sok az idős ember, házaspárok, özvegyek, özvegyasszonyok. Kiderült, hogy ezt a háromemeletes épületet és a mögötte párhuzamosan húzódó további három tömbházat a régi Récse, az eredeti falu felszámolása miatt tervezték. A régi házakat lebontották, helyenként a világszerte híres szőlőskerteket is eltüntették, hogy kiépítsenek ott egy új pozsonyi lakótelepet, és az idős, többnyire egyedülálló embereket a

panelházakban helyezték el. A családok nagyobb lakást kaptak, többen a park túloldalán álló kilencemeletes házban és a környéken. Ezért volt itt tehát falusias a hangulat, sőt akkor még, nyolcvanötben, sokszoknyás nénikék is forgolódtak az utcán, jellegzetes récsei népviseletben. Az emberek ismerték egymást, s ha egy-egy lakás bérlőjét a gyermekeik vették magukhoz, a lakást kiadták albérlőknek. Ilyen volt az ő esetük is. Alaposan megnézték őket, amikor megérkeztek néhány bútordarabjukkal. Majdhogynem körülszaglászta a jövevényeket, ahogy a kuttyák szokták, ha vendég áll a házhoz. Kérdezgették: kik maguk, honnan jöttek, mikor jön az új baba? Mi majd kocsizzuk őt, ne féljenek, nem maradnak magukra. Akkor jött a meglepetés, amikor kiderült, hogy magyarok. Magyarok? Honnan, Magyarországról? De hát hogy tanultak meg ilyen jól szlovákul? Senki sem volt ellenséges. Megértették, hogy hazai magyarokról van szó. Többségében tudtak, hogy élnek az országban magyarok, de néhányan közülük még nem találkoztak élőben ezzel a nációval.

Percek alatt kipakolták a bútorszállító autót, hiszen sokan besegítettek, a két rakodómunkásnak csak a nehezebb darabokat és dobozokat kellett bevinniük. Különben is a földszintre költöztek, négy lépcsőt kellett csak felmenni, a lépcsőház bal oldalán az első ajtó az övék. Azonnal felmérte a terepet: a konyha és a szoba hosszában húzódó erkély alá ki tudja majd tenni a babakocsit, hogy nemsokára megszületendő gyermeke a friss levegőn alhasson, s ezalatt ő főzhet, moshat vagy a fiával foglalkozhat. Akkor még nem tudta, hogy a járdán sűrűn tébláboló nénikék a közeljövőben a kocsihoz közeledve abbahagyják a beszélgetést, nehogy felébresszék a tündérkét. Minden esetben bekukucskálnak majd az édesdeden szundító gyermekre, és jelzik a gyakorta odasandító anyának, hogy ne aggódjon, minden rendben van.

Nórának feltűnt egy idős asszony, jószabású kabátban, csinos kalappal a fején, aki szép faragással díszített sétabotjára támaszkodva tisztes távolból figyelte a zajongást. Úrias eleganciájával kilógott a récseiek sorából.

– Ne törődjön vele, ő egy fura alkat, Horváthnének hívják – magyarázta az egyik törzslakos. – Mintha lenézne minket, senkivel sem barátkozik, ő a mi falunk fekete báránya. Mert mi ezt a környéket a mi falunknak tartjuk. Nem tudjuk, honnan csöppent ide. Jobb, ha kerüli. Mert ha szóba áll valakivel, akkor csak azért, hogy helyre utasítsa. A látszat csal. A megnyerő külső összeférhetetlen asszonyságot takar.

Megsajnálta az elhagyatott idős nőt. Valami belső késztetést érzett, hogy odamenjen hozzá, bemutatkozzék, és megölelje. Már csak azért is, mert úgy látta, szívesen csatlakozna a

többiekhez. De nem ment hozzá, mert attól tartott, árulásnak vehetnék a segítőtársak, hiszen éppen az imént hallgatta meg a kirekesztő ítéletet, s ennek értelmében távol kell tartania magát. Ugyanilyen megfontolásból nem közeledett Horváthné sem: hiszen ő a fekete bárány, a különc, aki nem barátkozik, nem kedélyeskedik, így hát az elvárásokhoz igazodik. Sok dolga volt még, ki kellett pakolni a dobozokat, elkészíteni a fekhelyeket. Persze tudta, hogy egy ideig még ott lesz jó néhány kibontatlan doboz a fal mentén. De ma már nem tud megismerkedni Horváthnéval, aki sehogy sem ment ki a fejből. Valahogy mindig a kirekesztett emberek vonzották. Annál jobban meglepődött, amikor kiment a ház elé, hogy uzsonnázni hívja a kisfiát, aki akkor már javában ismerkedett a környékbeli lurkókkal. Horváthné éppen hazafelé tartott délutáni sétájáról, és szinte kővé dermedt, amikor hallotta Nórának a fiához intézett szavait. Ő már rég megszokta, hogy helyenként rászólnak, miért beszél magyarul a gyermekével, miért nem tanítja szlovákul, talán nem akarja, hogy sikeresen érvényesüljön? Most is arra gondolt, hogy a veszekedős öregasszony szidalmazni fogja. De más történt.

– Maguk magyarul beszélnek? – kérdezte egyszerre csodálkozva, meglepődve, egyben valamilyen elégtétellel a hangjában.

– Jé, ön is tud magyarul? – ujjongott Nóra.

– Nemcsak hogy tudok, hanem magyar vagyok. Igaz, megszenvedtem ezért a magamét, de most már mindegy. És egy életre hátat fordítottam a magyarságomnak, talán úgy negyven év előtt beszéltem utolszor magyarul. De elárulom: egész életemen át mindig magyarul gondolkodtam. Kívülről pedig szolgamód beálltam a szlovákok seregébe. Mert erre kényszerítettek.

Nem tudott mit mondani a majdnem szemrehányásként hangzó megjegyzésekre. Gyorsan bemutatkozott, megtudta, hogy a nénit Horváth Andorné Margitnak hívják.

– Maga Nóra? Szegény húgom is Nóra volt, Nórikának becéztük. Isten nyugosztalja.

Erre sem volt könnyű mondani valamit, csak egy „őszinte részvétem”-et mormolt el. Túl friss ez az ismeretség, semhogy a részletekről kérdezzessen. Majd talán később. Nemsokára itt a tavasz, hamarosan megszületik a második gyermeke, sokat lesznek kint a jó levegőn, bizonyára lesz alkalmuk hosszabb beszélgetésekre.

– Nem jönne be meginni egy kávé vagy egy teát?

– Érettem ne fáradjon, úgylis van elég dolga. Most már különben is mennem kell, elfáradtam.

Nagy előrelépés volt Horváthné részéről, amikor a következő napokban alábbhagyott a kimért viselkedése, egyre csak érdeklődött Nóra állapota iránt, a kisfiával pedig szövetséget kötött: olyan jól el tudtak csevegni, öröm volt nézni őket. A csúcs az volt, amikor egy nap az asszony szó szerint nevetésen kapta magát. A kisfiú, akinek feltűnt, hogy a néni is pocakos egy kicsit, ártatlan gyermekiességgel megkérdezte:

– Gitka néni, neked is kisbabád lesz? – és megsimogatta a pókhasat.

Horváthné percekig nevetett, még a könnye is kicsordult.

– Hogy nékem? Hahaha. Hogy kisbabám? Hahaha. Jaj, aranyom, ez csak a jó sorom következménye – és ő is megtapogatta potrohát. – Most már olyan jó sorom van, hogy csak a hasamat növesztem.

Március végén Nóra már az utcán sétáltatta a gyerekkocsiban csöppnyi kislányát, aki – mintha tudta volna, milyen áldott jó környékre született –, napközben csak kint volt hajlandó aludni. A lakótársak a csodájára jártak a hétalvó gyermeknek, dicsérték szépségét és alvóképességét, de gyorsan köptek is egyet a földre, majd gyengéden szájon csapták magukat – ahogy a babona megkívánja: nem szabad a jót elkiabálni! Horváth néni is el-elgyönyörködött, és napról napra szélesebb mosolyra húzta a száját.

– Mit csinált maga ezzel a Horváthnéval? – kérdezte egyszer Nóra tőzsomszédja. – Megbabonázta őt? Vagy csak azért olyan barátságos magukkal, mert magyarok? Nem tudtuk, hogy ő is magyar. Nem értem, miért titkolta, hiszen mi nem vagyunk magyargyűlölők. Valójában semmit se tudunk róla. Csak azt, hogy özvegy, van egy fia és egy unokája, akikkel olyan csúnyán beszél, mint a lába kapcájával. De ő is ezt kapja tőlük. A fia nagyon ritkán jön hozzá. Az unokája gyakrabban, mert bejelentették az öregasszonyhoz, hogy ha majd meghal, a lánykéé lehessen a lakás. És kell, hogy itt mutassa magát, mert ha a hivatalból utánanéznének, hogy valóban itt lakott-e, hát mi majd bizonyítanánk, hogy gyakran láttuk őt a falunkban.

Maga is tanúja volt néhányszor, amikor Horváthné unokája itt járt. Az asszony olykor még a köszönésére sem válaszolt. Csak foghegyről felelt, ha az kérdezett valamit. A kényszeredett beszélgetésük inkább csak időnkénti felmordulás volt, de nem nagymama-unoka cseverészés. Egyszer a lány kint ült a bejárati lépcsőn, ott várta, hogy a nagyanyja hazajöjjön. Kapott is hideget-meleget, amiért a világ szeme láttára a lépcsőn ücsörög, hogy mindenki azt higgye, kicsukta őt. Pedig van kulcsa a lakáshoz, bemehetett volna. Hiába hajtogatta, hogy otthon felejtette a kulcsot, a nagymama hajthatatlan volt.

– Most ugye, elmondod apádnak, hogy a feljárón kellett rostokolnod, amíg én sétálgattam?

– El hát! Nem először csináltad ezt, pedig tudtad, hogy jövök, hiszen este felhívtalak.

– Fogd be a szád, mert ha én fogom be, azt nagyon megbánod.

– Fogd be te, úgylis csak szidalmazás jön belőle mindig.

Nem hallotta tovább a beszélgetést, sietett otthagyni őket, mert nagyon kínos volt számára ez a párbeszéd. De hamar véget is ért, az unokalány futólépésben hagyta ott a nagyanyját, az pedig tovább mondta még a magáét. A „falunk” nagy ámulatára később az unokájával szemben is megszéldült valamennyire.

Jó néhány hónapba telt, mire Horváthné végképp a bizalmába fogadta Nórát. De hiába kérdezgette, sohase beszélt régebbi életéről, kimondottan óvakodott a múltbeli dolgok felemlítésétől. Csak annyit tudott róla, hogy elég későn született a fia, ő akkor már harminchat éves volt. De a fiú behozta a lemaradást. Tizenkilenc évesen megnősült, és nem egész húszévesen apa lett, ezerkilencszázhatvanhatban. Az unokája most első éves egyetemista, művészettörténetet tanul. Az apa is elvégezte az egyetemet, levelező tagozaton. Gépészmérnök lett belőle. Gitka néni férje, Andor hatvanötben halt meg, rögtön azután, hogy a fiuk elköltözött tőlük. Ennek épp most van húsz éve. Andor a háború előtt tejtermékekkel kereskedett. A hegyi juhászoktól vásárolta fel a sajtot, brinzát és más portékát, és Pozsonyban adta el a kiskereskedőknek. A háború után gyári munkásként kereste a család kenyerét. Saját magáról keveset árult el. Csak annyit, hogy egy hentesüzletben pénztárosként dolgozott.

Egy esős délután Nóra férje korán hazajött a munkahelyéről, azt mondta, nem érezte jól magát, a főnöke hazaküldte, de mire hazaért, el is múlt a gyomorfájása. Éppen akkor aludt el a kislányuk, az apa is leheveredett az ágyra, és mivel a kisfiuk is befészkelte magát mellé, úgy döntött, itt hagyja az álomszuszekokat, most elmegy Horváthnéhoz, hiszen már többször is meghívta, de eddig nem volt rá alkalma, hogy eleget tegyen a meghívásnak.

Horváthné örült a látogatásnak, s hagyta, hogy vendége körülnézzen otthonában. Ő pedig elámult az ízlésesen berendezett lakás láttán, a tömör fából készült stílbútor valósággal elbűvölte, és hasonlóképpen megcsodálta a gyönyörű hímzett asztalterítőt.

– Ez semmi, ezt nézze! – Egy nagyon apró mintájú terítőt vett elő a szekrényből. – Ezt leánykoromban horgoltam, jó két évig tartott, pedig szorgalmasan munkálkodtam. Csak hát ez ilyen aprócska motívumokból áll.

Nóra megtapintotta a rendkívül vékony szálból készített terítőt, nem győzött betelni vele. A néni visszacsomagolta, s elrakta a szekrénybe.

– Az unokámé lesz – mondta –, hogy ha már nem leszek, legyen rólam valami emléke. Ez a lakás is, ez a bútor, ez mind reá vár.

– És ez Az utolsó vacsora itt a falon, ez milyen metszet?

– Alabástromból készült, kézműves munka. Leonardo da Vinci festménye alapján faragták. Ott van a mester neve a hátlapján, már nem emlékszem rá. De mondja, mennyi ideje van reám? – Egészen megnyugodott, amikor megtudta, hogy a fiatalasszony a férjére bízta a gyerekeket, s ha nem lesz velük gond – és miért is lenne –, akkor akár estig is ráér. Ezután, mintha forgatókönyv szerint történe minden, leültette a vendéget, megkérdezte, kényelmesen ül-e, majd bejelentette: – Most elmesélem a történetemet. – És beszélni kezdett. Vontatottan, bűnbánóan és vádlón.

– Negyvenötben, rögtön a háború után kezdték elüldözni a tehetős magyar és német családokat Pozsonyból. Már április első felében sok családot hurcoltak el Ligetfaluba. Mi is rettegvé vártuk a felszólítást, tudtuk, hogy csak napok kérdése, és sor kerül ránk. – Nóra meredt szemekkel bámult az idős asszonyra, aki pedig rendíthetetlenül folytatta: – A húgom is a családjával, és én is a férjemmel, a szüleimnél laktunk. Hatalmas villánk volt. Édesapám jólmenő ügyvédi irodát vezetett. Ő szlovák volt, de a pozsonyi szlovákok jól beszéltek magyarul és németül is, hiszen a háború előtt a lakosok többsége magyar és német volt, akkor még kevés szlovák élt itt. Mi mindhárom nyelvet folyékonyan beszéltük, s bár apukám szívesebben társalgott velünk magyarul – az egyetemet is Budapesten végezte –, az iránta való és a nagyszülők iránti tiszteletből egészen jól megtanultunk szlovákul. Tehát fenyegetett a kilakoltatási felszólítás, mindennap vártuk. Be is következett, június elsején vagy másodikán. A húgom két esztendővel volt fiatalabb nálam, nekik két kisgyermekük volt, két fiúcska, mind a négyüket érintette a felszólítás, nekünk nem volt gyermekünk, így csak magunkért kellett aggódnunk. Szüleinket pedig békén hagyták, az apuka szlovák nemzetiségére való tekintettel. Mi már előre gondosan becsomagoltuk a legfontosabb holminkat, nem kellett kapkodnunk. A felszólítás után egy órán belül jöttek értünk a katonák. Így egy nagyon szomorú, csendes órát tudtunk még eltölteni a szüleinkkel. Aztán a híd felé tereltek minket sokadmagunkkal együtt, hogy áthajtsanak Ligetfaluba. Rettenetesen meleg volt, mi sok ruhát vettünk magunkra, nem tudván, mikor kerülünk újra haza. A csomagok is nehezek voltak, már a híd elején csuromvizesre izzadtuk magunkat.

– De hát hogyhogy? Mit jelentsen ez, Gitka néni? – szólalt meg Nóra.

– Andort és engem a magyar táborban helyeztek el, de Nórikát és családját, mivel a férje német volt, a német táborba irányították. Ez a tábor barakkokból állt. A háború alatt pozsonyi zsidókat tartottak itt fogva, utánuk maradt meg a barakktábor, ahova most Nórikáék is elhurcolták. Bár a mi körülményeink is silányak voltak, a Köpcsényi úti német lágerről sokkal embertelenebb, elrettentő hírek járták: se élelem, se víz, se tisztálkodási lehetőség, semmi...

– Milyen táborokról beszél, kérem, magyarázza meg – próbálkozott újra, de Horváthné talán nem is hallotta a hangját. Ha már egyszer eldöntötte, hogy elmondja élete tragédiáját, nem hagyta magát félbeszakítani.

– Az elején még volt élelmünk, amit magunkkal hoztunk, de az elég hamar elfogyott. Később a Vöröskereszt küldeményeiből éltünk. De az ellátás nem volt akadálymentes, és nagyon kevés volt. Sokat éhezünk, ennek ellenére a tábori konyhán főzött leveseket alig tudtuk megenni. Egy gyűjtőtáborban nem leányálom az élet. Pedig mi, magyarok, még ki is járhattunk. Legalábbis a férfiak. Akinek volt munkája, naponta bemehetett a munkahelyére, természetesen estére vissza kellett jönnie, és odakint nem volt szabad szót ejtenie az internálótáborban uralkodó állapotokról.

Nóra nem bírta megemészteni a rázúduló információkat. Teljesen új ismeretek kerültek a birtokába. De emlékezetébe idézte a munkahelyén a takarítónő itt-ott elejtett szavait. „Amikor Ligetfalun koncentrációs táborba zártak minket”... „az a rengeteg halott”... „kisgyerekeket, nőket is agyonlőttek”. Ezeket hallván a többi pozsonyi magyar kolléga rászólt, hogy hallgasson. Emlékszik, nem tudta, mire vélje ezt a számára felettébb furcsa megnyilvánulást, de a riadt tekintetek láttán úgy vélte, jobb, ha nem kérdezősködik.

– Nékem megvolt a magam tragédiája – folytatta Horváthné rendületlenül. Rögtön, ahogy megérkeztünk, észrevettem, hogy az összeírásnál folyton engem figyel egy parancsnok. Bevezettek a németektől kiűritett egyik házba. Ott már két család lakott, mi megkaptuk az utolsó szabad, legkisebb szobát. Az a bizonyos parancsnok utánunk jött, megkérdezte, minden rendben van-e. Mi akkor már rendezgettük a holminkat. Sajnos este megint visszajött, egy katonával együtt. A katona fegyvert fogott a férjemre, a parancsnok pedig megbecstelenített engem. A sokktól és a fájdalomtól olyan állapotba kerültem, hogy még sírni sem tudtam. A férjem sírt helyettem. Másnap ugyanez megismétlődött, bár már valamivel kíméletesebben, és folytatódott több mint két hónapon át. Én idegromcs lettem. A parancsnok azt követelte tőlem, hogy mondjam neki, hogy szeretem. Cseh volt. A Csehszlovák Hadsereg tagja. Azt akarta hallani tőlem, hogy „miluju tě”. Ezt kellett állandóan a fülébe súgnom. A férjem is

belerokkant. Én meg őt vádoltam, miért nem ölte meg a parancsnokot? Vagy miért nem ölt meg engem? Ezt bármikor megtehetette volna. Tanakodtunk, hogy talán jelentenünk kellene a tábor főparancsnokának. De nem mertük megtenni. Ki hinne nekünk? És akkor már napirenden voltak a kivégzések, az agyonveretések. Fennállt, hogy elhallgattatnak – örökre. Aztán a férjemet kihallgatásra vitték. Megbízhatatlannak titulálták, ezért elküldték a szigorúan őrzött, zárt német táborba. Tőle tudtam meg később, amikor újra visszatért, milyen kegyetlen állapotok uralkodnak ott. Hastífusz, éhhalál, mézszárlások... A húgomék is mind odavesztek, de ezt akkor még nem mondta el nékem, kímélni akart. Ez már karácsony táján volt, és nekem szépen gömbölyödött a hasam. Körülbelül július végén, augusztus elején eshettem teherbe. Meg akartam halni, de hiába vágtam Andor fejéhez, hogy gyáva, én is az voltam. Semmit se mertem tenni. Végül is ő volt az, aki vigasztalt. Azt mondta, minden jóra fog fordulni, és mivel nem lehetett gyermekünk, akkor ezt majd szépen felneveljük. Én befogtam a fülem, nem akartam hallani, amit nékem beszél. Visszavonultam búskomorságomba. A parancsnok akkor már régen elmaradt, a táborból máshová helyezték, de ez rajtam semmit sem segített.

Nóra alig bírt lélegezni. Lopva törölgette az arcán legördülő könnyeket. Várta, mondja-e tovább az idős hölgy a történetet. Hiszen mindenképpen tudnia kell, mikor szabadultak az internálásból, mikor született meg a bébi, aki minden bizonnyal az a férfi, aki időnként meglátogatja édesanyját. Csak nehogy most jöjjön a férje, hogy nem győzi ellátni a gyerekeket. Csak addig ne jöjjön, amíg a legfontosabbakat megtudja.

– Negyvenhat márciusa végén kiengedtek minket. Szerencsére volt hova mennünk, hiszen a szüleim otthon maradtak. De a villánkat akkor már további négy család lakta. Az északi területekről telepítettek be szlovák családokat.

Nórában megint felötlött egy emlék. A tavalyi házinénijük beszélte, hogy ő, a szegény sorsú Gyetva környéki lány egy pozsonyi magyar családnál szolgált, akiknek akkora villájuk volt, akár egy kastély, fent a várdombon. A gazdasszonyát méltóságos asszonynak szólította, a gazdát méltóságos úrnak. Magyarul is megtanult valamennyire mellettük. Nóra megkérdezte, kényszerítették-e, hogy magyarul beszéljen. Nem, felelte, ők tudtak szlovákul. A szakácsnőjük is szlovák volt. De én kedveskedni akartam nekik, azért tanultam magyarul. Mert nagyon rendes emberek voltak. De aztán kitoloncolták őket a villájukból, nekem meg azt mondták a rendőrök, hogy ott maradhatok. Kaptam az alkalmon, írtam egy kérvényt, hogy ide hoznám a családomat: szüleimet, nővéremet, bátyjaimat a gyerekeikkel együtt. Egy hónap elteltével már mind együtt voltunk a szép villában. De azok a pizok kommunisták később elvették tőlünk, és mindnyájunkat Dolné Hony-n helyeztek el, a frissen épített lakótelepen.

Nem panaszkodhatunk, mindegyik család külön lakást kapott, én ezt a kétszobásat. Azóta is mindig bérbe adom az egyik szobát, minek lenne nekem, ha csak egyedül élek, s így egy kis pénzhez juthatok. Azt is mondta még a házinéni, hogy a háború után nagyon sok szlovák jött a fővárosba, hiszen üresen álltak a lakások „valakik” után, akik elmentek „valahova”.

– Április végén született meg a fiam. Én rá se tudtam nézni. Orvosi segítségre szorultam. Senki sem tudta, hogy nem az Andor gyermeke. A pszichiáternek sem mondtam meg, hiszen a táborból azzal engedtek el, hogy egyetlen szót sem szabad ejtenünk a ligetfalui tartózkodásunkról. A pszichiáter diagnózisa szerint szülés utáni depresszióm volt. De ez az állapot egész életemen át tartott. Andor pátyolgatta a gyermeket, helyettem volt néki az anyja is. Senki sem értette, miért vagyok hozzá olyan rideg. A gyermek volt az, aki a leginkább nem értette, és makacsul követelte az anyai szeretetet. Ha elesett, nem emeltem fel, sohasem simogattam meg, még csak nem is mosolyogtam rá. Ha később reggelente elvittem az iskolába, és megpróbálta megfogni a kezemet, én elrántottam tőle. Az ételt úgy tettem elé, mint a rossz kutya elé szokás. Így éltük az életünket. Ha Andor nem ellensúlyozta volna az én szeretetnélküliségemet, a gyermek belerokkant volna. Nem is csoda, hogy az érettségi után azonnal elment hazulról. Nem bírta ki velem. Jobb is így. Most már van saját családja, tudtommal jól megvannak. Én próbáltam megváltozni. Minden este eltökéltem, hogy más leszek, de nem tudtam valóra váltani az elhatározásomat, reggelre mindig elillant.

Kínos csend állt be a nyárvégi szürkülettel együtt. Egyikük sem tudta, mit mondjon. Horváthné kifogyott a szóból, s talán azt fontolgatta, mégsem kellett volna elmondania élete titkát. De maga is csodálkozott, hogy nem következett be, amitől tartott: nem omlott össze, nem is rázta meg különösebben az emlékek felidézése.

– Jó, hogy mindezt elmondta – szólalt meg végre figyelmes hallgatója. – Nem cipelhet egy ember egyedül ilyen terhet egész életén át.

– Talán igaza van. Sajnos soha nem volt kinek elmondanom.

– De, van valakije, akinek el kellene, hogy mondja. – Horváthné szájtátva nézett rá. – A fiának. Mindenképpen el kell mondania. Akkor megértené, és megbocsátaná a gyötrelmes gyerekkorát.

– Hát, talán elmondom néki. Majd erőt gyűjtök hozzá. Az ősz folyamán majd alaposan átgondolom, mit is mondjak. Aztán majd karácsony után... Egyelőre még nem lehet. Majd ha megérik bennem.

Lassan beállt a tél. Horváthné télen is megtette a napi sétáját, ahogy Nóra is a gyerekekkel. Karácsony előtti nap a néni nem jött ki az utcára. Csak nem hűlt meg, gondolta Nóra. Éppen elindult a ház túlsó végi bejárata felé, hogy megnézzé, nincs-e valami baj. Akkor pedig feltűnt az utca végén Horváthné fia és unokája. Ez jó, ők majd istápolják, mondta magában. Ha holnap se jön le, benézek hozzá. Másnap reggel a szomszédja kopogott az ajtaján.

– Tudja, hogy Horváthné tegnap meghalt? Agyvérzést kapott szegény. A fia és az unokája talált rá. Nem is volt olyan öreg, most tudtam meg, hogy hetvenhat éves volt. Többnek gondoltam. Hát, nyugodjon békében.

Közvetlenül karácsony után egy nagy konténert állítottak be Horváthné terasza alá. Most ezt nézi Nóra döbbenet: minden, ami a lakásban volt, megy a személtrepre. Repülnek a porcelánok, az edények, és repül a végtelenül szorgalmas munkával készült asztalterítő. De fennakadt a tévéantennán. A rakodómunkás megragadja, próbálja leszedni. A terítő több helyen felhasad. Neki is vége, mint Horváth néninek. Hát így végződik ez a gyötrelmes emberélet – mondja keserűen, s a torkát sírás szorongatja. Repül az ágynemű, a székek, a matracok. És repül az alabástrom metszet, Az utolsó vacsora. De lám, nem a konténerbe esik, hanem mellé, a fűre, a hóba. Pontosan a lába elé. Felemeli, megtörölgeti a hótól. Beteszi a babakocsiba az alvó gyermek lábához, majd hazafelé fordítja lépteit. Neki lesz egy tárgyi emléke is Horváthné után.